

Versiune anonimată

Traducere

C-405/21 – 1

Cauza C-405/21.

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

30 iunie 2021

Instanța de trimitere:

Višje sodišče v Mariboru (Slovenia)

Data deciziei de trimitere:

8 iunie 2021

Apelantă:

FV

Intimată:

Nova Kreditna Banka Maribor d.d.

**REPUBLICA SLOVENIA
VIŠJE SODIŠČE V MARIBORU**

Ordonanță

Višje sodišče v Mariboru [Curtea de Apel din Maribor] [OMISSIS],

în acțiunea civilă formulată de reclamanta: **FV**, [OMISSIS], Capodistria, [OMISSIS], împotriva intimatei: **NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.**, [OMISSIS], Maribor, [OMISSIS],

prin care se urmărește constatarea nulității contractului de credit și a actului notarial aferent, precum și a plății sumei de 9 361,44 euro și declararea nulității înscrierii ipotecare, cu consecința radierii înscrierii nevalide și a restabilirii rezultatelor anterioare înscrise în cartea funciară (valoarea litigiului este de 89567,83 EUR),

pronunțându-se cu privire la apelul formulat de reclamantă împotriva hotărârii din 4 august 2020 Okrožno sodišče v Mariboru [Tribunalul regional din Maribor] [OMISSIS]

cu ocazia ședinței din **8 iunie 2021**

A DECIS

următoarele:

I. Pentru soluționarea cauzei, adresează Curții de Justiție a Uniunii Europene următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 3 alineatul (1) coroborat cu articolele 8 și 8a din Directiva 93/13/CEE a Consiliului trebuie interpretat în sensul că nu se opune unor dispoziții naționale care califică cele două condiții ale «bunei-credințe» și «dezechilibrului semnificativ» drept alternative (condiții distincte, autonome și independente între ele), astfel încât existența unor fapte determinante care țin doar de una dintre aceste două condiții este suficientă pentru a statua cu privire la caracterul abuziv al unei clauze contractuale?”

II. Prezenta procedură se suspendă până la pronunțarea deciziei Curții de Justiție a Uniunii Europene.

MOTIVARE

- 1 Instanța de trimitere este sesizată cu privire la un apel formulat de apelantă împotriva hotărârii instanței de prim grad de jurisdicție, prin care aceasta a respins toate cererile reclamantei având ca obiect constatarea nulității actului notarial [OMISSIS] din 19 septembrie 2007 și a contractului de credit [OMISSIS] din 19 septembrie 2007, constatarea nulității înscrierii ipotecii care garantează dreptul de creanță născut din contractul de credit imobiliar menționat, precum și declararea faptului că nu se datorează plata sumei de 9 361,44 EUR și a cheltuielilor de judecată. Cuantumul acestora din urmă, în valoare de 11 039,06 EUR, trebuie plătit de apelantă intimatei, deoarece aceasta este cea care a căzut în pretenții în procedura inițiată.
- 2 Între apelantă (care, după încheierea contractului de credit a decedat la 31 iulie 2013, dar fiica sa, actuala apelantă și-a asumat rambursarea creanței în temeiul contractului de reeșalonare a datoriei din 21 iulie 2014) și banca intimată s-a încheiat un contract de credit la data de 19 septembrie 2007. Prin contract s-a convenit ca împrumutata să primească 149 220,00 CHF, cu un termen de rambursare de 240 de luni, respectiv până la 31 septembrie 2027. Rata lunară este de 1 001,76 CHF, iar rambursarea obișnuită a creditului este garantată printr-un transfer permanent care grevează contul de tranzacție al împrumutatei, în care a primit fondurile în EUR. Contractul nu include o convenție specifică privind cursurile de schimb. La 9 aprilie 2018, reclamanta a introdus o acțiune în primă

instanță și a întemeiat-o pe modificările ratelor de schimb sau a cursului de schimb dintre EUR și CHF, care au afectat sub acest aspect datoria împrumutată, care, la data de 10 februarie 2018, încă era de 72 597,53 EUR, deși la data scadenței primei rate lunare valoarea totală a creditului era de 89 567,83 EUR.

- 3 Apelanta a atacat decizia instanței de prim grad de jurisdicție în temeiul mai multor motive, la care intimata a răspuns. În partea din cererea de apel care este importantă pentru motivarea cererii de decizie preliminară și care, în cadrul căii de atac, este intitulată „*Conținutul aprecierii generale în sensul articolului 3 alineatul (1) din directivă, condiție privind buna-credință și dezechilibrul semnificativ*”, apelanta a ridicat unele probleme sau a formulat aprecieri referitoare la interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului (denumită în continuare „Directiva”) sau la raporturile reciproce dintre condițiile existenței unei clauze contractuale abuzive, astfel cum sunt definite la articolul 3 alineatul (1), și dispozițiile dreptului național.
- 4 Sesizată cu apelul, Višje sodišče v Mariboru (Curtea de Apel din Maribor), în calitate de instanță de al doilea grad de jurisdicție, a apreciat că problema esențială pentru soluționarea litigiului era dacă interpretarea dreptului național este conformă cu textul și cu scopul directivei (cu dreptul Uniunii Europene) și, în consecință, în temeiul articolului 113.a primul și al treilea paragraf din Zakon o sodiščih (Legea privind organizarea judecătorească) și a articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE).

Dreptul Uniunii

- 5 Considerentul al doisprezecelea al acestei directive are următorul cuprins: „*întrucât, cu toate acestea, în stadiul lor actual, legislațiile interne permit doar preconizarea unei armonizări parțiale; întrucât, în special, prezenta directivă nu se referă decât la clauzele contractuale care nu au fost negociate individual; întrucât statele membre ar trebui să aibă posibilitatea, respectând în același timp dispozițiile tratatului, de a le asigura consumatorilor un nivel mai ridicat de protecție prin dispoziții de drept intern mai stricte decât cele din prezenta directivă*”.

Considerentul al șaptesprezecelea al acestei directive are următorul cuprins: „*întrucât, în sensul prezentei directive, lista clauzelor anexată poate avea doar o valoare orientativă și, datorită caracterului minimal al prezentei directive, domeniul de aplicare al acestor clauze poate fi extins sau restrâns de către statele membre în cadrul legislației lor interne*”;

Articolul 8 din directivă prevede: „*Statele membre pot adopta sau menține cele mai stricte dispoziții compatibile cu tratatul în domeniul reglementat de prezenta directivă, pentru a asigura consumatorului un nivel maxim de protecție.*”

Articolul 8a din directivă prevede: „(1) În cazul în care un stat membru adoptă dispoziții în conformitate cu articolul 8, acesta informează Comisia în legătură cu aceasta, precum și în legătură cu orice modificare ulterioară, în special în cazul în care respectivele dispoziții:

- extind testarea caracterului abuziv la clauzele contractuale negociate individual sau la caracterul adecvat al prețului sau remunerației; sau
- conțin liste de termeni contractuali care vor fi considerați neechitabili.

(2) Comisia se asigură că informațiile menționate la alineatul (1) sunt ușor accesibile consumatorilor și comercianților, printre altele pe un site Internet dedicat.

(3) Comisia transmite celorlalte state membre și Parlamentului European informațiile menționate la alineatul (1). Comisia consultă părțile interesate cu privire la informațiile respective.”

Potrivit articolului 3 alineatul (1) din aceeași directivă: „(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.”

Dispoziții de drept intern

6 În speță, temeiul juridic esențial îl constituie dispozițiile Zakon o varstvu potrošnikov¹ (Legea privind protecția consumatorilor) (ZVPot) [,] și în special articolul 24 primul paragraf:

„Clauzele contractuale sunt considerate abuzive în cazul în care:

- provoacă, în detrimentul consumatorului, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract sau
- fac ca executarea contractului să fie fără niciun motiv prejudiciabilă pentru consumator sau
- fac ca executarea contractului să difere semnificativ de ceea ce consumatorul se aștepta în mod rezonabil sau
- contravin principiului bunei-credințe și corectitudinii.”

¹ Jurnalul Oficial al Republicii Slovenia nr. 20/1998 din 13.03.1998, cu modificări, în vigoare din 28.03.1998.

De la intrarea în vigoare a ZVPot, această dispoziție a rămas nemodificată. Desigur, la momentul intrării în vigoare a noii legislații vizate de ZVPot-A ², legiuitorul a arătat în mod expres că modificarea legii este motivată și de transpunerea directivei, însă a subliniat că este vorba despre o modificare cu un caracter mai ales „nomotehnic”. Astfel, legiuitorul nu a modificat dispoziția menționată și, prin urmare, aceasta a rămas neschimbată de la intrarea în vigoare a ZVPot. Cu toate acestea, textul pregătitor care însoțește și explică motivele reglementării prevede, cu privire la articolul menționat anterior, următoarele: „*Primul paragraf al articolului menționat din lege enumeră în mod limitativ condițiile de bază care trebuie îndeplinite (în mod alternativ!) pentru a putea începe să se aprecieze caracterul abuziv, în timp ce al treilea paragraf al aceluiași articol enumeră cu titlu de exemplu formele cele mai tipice de clauze contractuale abuzive.*”³. Această afirmație, deși nu produce efecte juridice obligatorii directe în privința judecătorilor, poate fi utilizată ca una dintre metodele de interpretare admisibile (interpretare teleologică).

Interpretarea CJUE

- 7 Instanța de al doilea grad de jurisdicție nu a găsit nicio decizie expresă a CJUE de stabilire a unei relații de excludere (caracter alternativ) între cele două condiții menționate mai sus. O interpretare pur literală a textului nu evidențiază o astfel de semnificație. În Hotărârea din 26 ianuarie 2017, cauza C-421/14, se arată următoarele: „*În aceste condiții, este important să se arate că, referindu-se la noțiunile «bună-credință» și «dezechilibru semnificativ» între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu definește decât în mod abstract elementele care conferă caracter abuziv unei clauze contractuale care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 67 și jurisprudența citată).*”

Legătura dintre cele două condiții face de asemenea aluzie la pasajul următor (constituind, pe de altă parte, un obiter dictum) în Hotărârea din 20 iulie 2017, C-186/16: „*Astfel, pentru a stabili dacă o clauză precum cea în discuție în litigiul principal provoacă, în contradicție cu cerința de bună-credință, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, instanța națională trebuie să verifice dacă profesionistul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se putea aștepta în mod rezonabil ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză în cadrul unei negocieri individuale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctele 68 și 69).*”

² Jurnalul Oficial al Republicii Slovenia nr. 110/2002 din 18.12.2002, în vigoare din anul 17.1.2003.

³ Raportul nr. 81/02 din 3.9.2002.

Interpretarea în dreptul național

- 8 În Republica Slovenia, tribunalul ierarhic cel mai înalt este Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Curtea Supremă a Republicii Slovenia). Acesta creează un standard juridic de „*jurisprudență bine stabilită*” sau deciziile sale au o „*valoare de precedent*”, ceea ce le apropie foarte mult de sursele formale de drept.
- 9 Referitor la litigiile care, în ceea ce privește interpretarea dreptului material, sunt în esență similare cu prezenta cauză, Vrhovno sodišče afirmă că condițiile materiale ale caracterului abuziv al unei clauze contractuale sunt:

„Numai în cazul în care rezultă că banca nu a furnizat consumatorului explicații adecvate (și anume dacă nu și-a îndeplinit în mod corect obligația de claritate), astfel încât dispoziția contractuală nu poate fi considerată clară și inteligibilă, caracterul abuziv al obiectului principal al contractului poate fi de asemenea apreciat. În cadrul acestei ultime aprecieri, este necesar să se verifice în special dacă banca a acționat cu bună-credință și dacă există un eventual dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților.”⁴

„Având în vedere că intimata, în calitate de profesionist în sectorul bancar, a acționat în conformitate cu cerința de bună-credință în cadrul încheierii contractelor în litigiu, clauza contractuală în cauză referitoare la angajarea riscului de schimb valutar nu poate fi abuzivă în sensul articolul 3 din Directiva 93/13/CEE coroborat cu articolul 24 din ZVPoT.”⁵

Întrebare preliminară

- 10 În împrejurările prezentei cauze[,] în scopul pronunțării deciziei, este esențială întrebarea dacă directiva permite transpunerea în dreptul național a dispoziției de la articolul 3 alineatul (1) în modul care rezultă din cuprinsul articolului 24 alineatul (1) din ZVPot. Astfel, din împrejurările de fapt rezultă că împrumutata și-a asumat toate riscurile de schimb monetar, în conformitate cu articolul 12 din contractul de credit, care prevede:

„Împrumutatul recunoaște și confirmă băncii că este singurul și complet responsabil de riscul de schimb valutar care poate rezulta din fluctuațiile schimburilor și/sau din fluctuațiile ratei dobânzii de referință. Împrumutatul recunoaște de asemenea că este expus riscului de schimb valutar care rezultă din modificări ale ratei dobânzii și altor riscuri, ca urmare a unor eventuale situații de piață care depind de condițiile pieței monetare și valutare, de fluctuațiile ratelor dobânzii, de situațiile de pe piața de capital și de alți factori.”

⁴ Ordonanța Vrhovno sodišče II Ips 137/2018, din 25.10.2018, punctul 20.

⁵ Hotărârea Vrhovno sodišče II Ips 32/2019, din 23.1.2020, punctul 31.

Reiese de asemenea din alte împrejurări, necontestate, că aceste riscuri s-au materializat, astfel încât împrumutata, pentru a rambursa creditul în CHF, a cărui contravaloare se ridică, la momentul încheierii contractului de credit, la 89 567,83 euro, era încă obligată să plătească, la data de 29 ianuarie 2018, suma de 72 049,58 euro, considerându-se că era încă obligată să plătească toate ratele lunare până la 31 septembrie 2027, ținând seama, de asemenea, de faptul că, în această perioadă, euro a fost o monedă stabilă în ceea ce privește inflația.

Astfel, dacă este legală o transpunere a directivei în dreptul național astfel încât cele două condiții ale „bunei-credințe” și „dezechilibrul semnificativ” să fie distincte, independente una de cealaltă, înseamnă că, pentru a stabili dacă o clauză contractuală este abuzivă, este suficient să existe fapte decisive care pot fi atribuite doar uneia dintre condițiile menționate anterior. În împrejurările din speță, aceasta ar însemna, așadar, că instanțele nu sunt obligate să se întrebe dacă intimata a acționat cu bună-credință, ci ar fi suficiente toate împrejurările de fapt evidențiate mai sus.

- 11 Dispozițiile menționate mai sus cuprinse în cele două considerente și la articolele 8 și 8a din directivă permit adoptarea unei legislații naționale care să asigure un nivel mai ridicat de protecție a consumatorilor, însă statele membre sunt obligate să notifice dispozițiile naționale de stabilire a standardelor mai stricte sau să extindă domeniul de aplicare al dispozițiilor naționale de transpunere a directivei. Or, nu reiese din datele disponibile referitoare la Slovenia că aceasta ar fi efectuat o asemenea notificare în raport cu condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din directivă ⁶.
- 12 Cu toate acestea, potrivit interpretării instanței de al doilea grad de jurisdicție, o eventuală lipsă a notificării nu afectează validitatea legislației naționale; în schimb, este esențial să se stabilească dacă directiva permite sau dacă este compatibil cu principiul armonizării minime și cu obiectivele directivei⁷ faptul că într-o dispoziție națională este instituit un raport de excludere (caracter alternativ) între condițiile existenței unor clauze contractuale abuzive.
- 13 Instanța de al doilea grad de jurisdicție nu a găsit în deciziile CJUE o interpretare clară în temeiul căreia să poată decide dacă aplicarea (interpretarea) dispoziției

⁶ Slovenia: „National law extends the unfairness assessment to contract terms relating to the main subject matter of the contract and to the adequacy of the price or remuneration, regardless of whether such terms are in plain, intelligible language.” [(Legislația națională extinde evaluarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale referitoare la obiectul principal al contractului și la caracterul adecvat al prețului sau al remunerației, indiferent de aspectul dacă aceste clauze sunt într-un limbaj simplu și inteligibil.)] care poate fi consultată la adresa <https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-ec-sl>.

⁷ Obiectivele sunt: asigurarea unei protecții eficiente a consumatorilor, în general, ca parte mai vulnerabilă, în raport cu clauzele contractuale abuzive utilizate de comercianți și care nu au fost negociate individual; contribuirea la crearea pieței interne prin armonizarea minimă a normelor de drept intern pentru asigurarea unei astfel de protecții; restabilirea unui echilibru de fapt între părțile contractante; descurajarea utilizării clauzelor abuzive în viitor.

citate anterior a ZVPot este conformă cu obiectivele și cu scopul directivei. Un alt obstacol este constituit de asemenea de deciziile citate anterior ale Vrhovno sodišče Republike Slovenije, care aplică drept temei juridic sau interpretează cele două condiții prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din directivă în mod conex (cumulativ), ceea ce, dacă teza instanței de al doilea grad de jurisdicție este corectă, afectează consumatorii, acestora fiindu-le astfel acordat un nivel de protecție inferior celui prevăzut de dreptul național. Potrivit instanței de al doilea grad de jurisdicție, este vorba astfel despre o situație în care, din cauza interpretării instanței de competență generală mai înalte din punct de vedere ierarhic, este dificil sau imposibil pentru consumatorii implicați în litigii precum cel din speță să își apere drepturile astfel cum sunt recunoscute de legislația națională care le este mai favorabilă. Un astfel de demers nu este compatibil cu interpretarea CJUE, care permite, desigur, instanțelor supreme naționale să precizeze criteriile definite de CJUE în această privință, însă fără ca instanțele superioare menționate să poată împiedica instanțele inferioare să garanteze consumatorilor deplina eficacitate a directivei și o cale de atac efectivă pentru a-și proteja drepturile⁸.

- 14 Pentru aceste motive, instanța de al doilea grad de jurisdicție a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene o întrebare preliminară. Procedura se suspendă până la adoptarea deciziei Curții de Justiție.

Maribor, 8 iunie 2021

[OMISSIS]

⁸ Causa C-1 18/17, Hotărârea din 14 martie 2019, punctul 64.: „Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la cea de a patra și la cea de a cincea întrebare că Directiva 93/13, interpretată în lumina articolului 47 din cartă, nu se opune ca o instanță supremă a unui stat membru să adopte, în interesul unei interpretări uniforme a dreptului, decizii obligatorii în legătură cu modalitățile de punere în aplicare a acestei directive, în măsura în care acestea nu împiedică instanța competentă nici să asigure efectul deplin al normelor prevăzute în directiva menționată și să ofere consumatorului o cale de atac efectivă în vederea protecției drepturilor de care poate beneficia, nici să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară cu acest titlu, fapt a cărui verificare revine însă instanței de trimitere”.